

En stridbar fredens man

– Jag vill inte leva i en värld där ingen respekterar folkrätten, säger Jan Öberg.

Han är freds- och konfliktforskaren som oförtröttligt förespråkar förhandling och diplomati i en värld där militära lösningar har fått förnyad aktualitet. Men fredliga medel är enligt honom en omstridd metod.

JOAKIM BRÖMS TEXT JAN ÖBERG FOTO

För 25 år sedan i Lund grundade makarna Christina Spännar och Jan Öberg organisationen Transnational Foundation for Peace and Future Research (TFF) för att främja FN stadgans ambition att uppnå fred med fredliga medel. Sedan dess har organisationen varit i hetluften flera gånger. Inte minst under Kosovokriget 1999 då de tog ställning mot NATO:s bombningar och nu senast i samband med den pågående militära insatsen mot överste Muammar Gaddafis regim i Libyen då de återigen har pläderat för en förhandlingslösning.

– **Vi arbetar i en gandhiansk anda** och därför ses vi fortfarande som kontroversiella. Gandhi var den största revolutionären, säger Jan Öberg, som är organisationens direktör.

Fred är helt enkelt sprängstoff, enligt honom. Däremot har storskaliga militära interventioner blivit vardagsmat sedan slutet av 1990-talet, med Kosovo 1999, Afghanistan 2001, Irak 2003 och nu senast Libyen 2011 som tydliga exempel på situationer där västmakterna med USA i spetsen har valt vapenmakt framför diplo-

mati. I brist på en bredare diskussion kring konfliktlösning är det många människor som accepterar krig som det enda alternativet. Även de som är emot våld. Andra lösningar lyser helt enkelt med sin frånvaro i debatten.

»» *Freds rörelsen borde lägga mer energi på alternativ till militära insatser.*

– **Vi har en antikrigs- och en antivåldsrörelse** och den är mycket viktig. Men det finns oerhört lite kreativt tänkande bland den så kallade fredsrörelsen om alternativen till våld.

Ett problem, enligt Jan Öberg, är att fredsarbetet har en negativ klang. Det är ”nej till krig”, ”USA ut ur”, ”Nej till kärnvapen” och så vidare. De positiva lösningarna saknas. Därför menar han att fredsrörelsen borde lägga mer energi på att förespråka konkreta alternativ till militära insatser, som konflikthantering och förhandlingar.

Jan Öberg ser dystert på effekterna av den militära interventionen i Libyen. "Min förutsägelse är att konflikten i Libyen kommer att hålla på i fem till tio år. Det kommer att bli en kombination av Somalia och Irak."

FOTO: Jan Öberg,
www.obergphotographics.com

Sedan han började intressera sig för detta område för snart 40 år sedan har Jan Öberg även märkt av en förändrad attityd till fredsarbete från såväl officiellt håll som från det civila samhället.

Fram till för 20 år sedan var det många som efterfrågade hans kunskaper. På 1980-talet anlätades institutionen i Lund, där han var verksam, ofta av riksdagen för att göra utredningar om kärnvapendoktriner med mera. Allt det är borta.

– Min egen erfarenhet är att på 70-, 80- och lite in på 90-talet kunde jag hålla föredrag tre gånger per dag på folkhögskolor, departement och för folkrörelseorganisationer. Hela den marknaden är stendöd nu. Det är ingen som intresserar sig för fred längre, säger Jan Öberg.

I samband med FN:s flygförbudszon i Libyen och de omfattande flygbombningar av landet som Nato utför sedan den 19 mars, har han försökt föra fram argument

mot den militära interventionen. Men intresset är i det närmaste obefintligt. I stället har en bred majoritet från vänster till höger i Sveriges riksdag ställt upp bakom Nato.

– Ofattbart att vänstern är så korkad att den har gått med på krig. Man har inte provat diplomatiska medel, man har inte provat medling, man har inte gjort någonting. Det första man sa var: No fly-zone.

Jan Öberg låter uppgiven när han talar om de svenska mediernas bevakning av konflikter i allmänhet och nu senast Libyen. Trots att över 350 svenska journalister får TFFs nyhetsbrev är det hittills ingen som har använt sig av informationen eller hört av sig till organisationen för att få dess syn på saken. Ett märkligt ointresse givet att Sveriges försvarsmakt faktiskt deltar i Libyen.

Svenska nyhetsredaktioners inställning blir än besynnerligare med tanke på de många utländska nyhetskanaler – radiostationer i USA med miljontals lyssnare, nyhetsbyrån AP, TV Europe, iransk och kinesiskt tv

FAKTA

Jan Öberg, direktör för Transnational Foundation for Peace and Future Research (TFF).

I juni i år tilldelades Jan Öberg Carl Sharnbergs fredspris. Disputerade i sociologi med en avhandling om dansk säkerhetspolitik.

Verksam vid Lunds universitet, men undervisar även i Japan, Österrike och Schweiz.

Makarna Christina Spännar och Jan Öberg grundade TFF 1986. TFF är en oberoende ideell organisation enbart finansierad av privata gåvor. I organisationens nätverk ingår forskare och diplomater från hela världen. Medlemmarna utför bland annat oavlönat arbete som medlare i konflikter.

Läs mer om organisationen på:

<http://www.transnational.org>.

Sedan i våras har TFF lanserat sajten Imagine a better world för positivt fredsarbete:

<http://imagineabetterworld.spruz.com/>

med flera – som har kontaktat Jan Öberg och bjudit in honom till studiosamtal angående Libyen och Natos roll. I Sverige är läget det motsatta.

– Alltså, det är ju fullkomligt hopplöst att nå ut med information. Tala inte om för mig att vi har en fri press.

För ett par år sedan avslöjade TFF-medarbetaren Gunnar Westberg, styrelseledamot i Svenska läkare mot kärnvapen, ett hemligt avtal mellan FNs generalsekreterare Ban Ki-moon och Natos dito: Jaap de Hoop Scheffer. Den juridiskt bindande överenskommelsen innebär, enligt Jan Öberg, i princip att Nato numera är FNs militära arm. Någonting som FNs generalsekreterare varken hade informerat säkerhetsrådets medlemmar eller några andra om.

– **Ingen av de större tidningarna** brydde sig om att Nato och FN har ett hemligt avtal. Det är naturligtvis effekterna av det vi ser i Libyen nu, säger Jan Öberg.

Men även tidigare har krigsförespråkarna gått segrande ur striden. Under 1990-talet var Jan Öberg på plats i forna Jugoslavien. Under samtalets gång återkommer han flera gånger till kriget på Balkan som exempel på hur illa det kan gå när det brister i eftertanke och analys. I dessa krig försökte organisationen aktivt medla i konflikten och envetet förespråka förhandlingar i stället för bomber. Men den militära vägen vann som

» Västvärlden, intellektuella, Ordfront och fan och hans moster gick i fällan.

bekant. 1999 bombade Nato Jugoslavien med omfattande förstörelse till följd.

Efter bombkriget publicerade TFF dokument som avslöjade det smutsiga spelet under förhandlingarna i Rambouillet som ledde fram till Natos militära angrepp på Jugoslavien under Kosovokriget. När tidskriften Ordfront publicerade en artikel i ämnet startade en upphetsad debatt som slutade med att en redaktör fick sparken. Den internationella opinionen hade redan bestämt sig: President Slobodan Milosevics och serberna var ensamma skyldiga till alla illgärningar.

– Västvärlden, intellektuella, Ordfront och fan och hans moster gick i fällan att förhållanden skulle vara svarta och vita i Jugoslavien. De var inte svarta och vita. Milosevic var inte den ende krigsförbrytaren. De största etniska rensningarna i Jugoslavien ägde rum i Kroatien och senare i Kosovo av kosovoalbanerna mot serberna efter Natos bombningar.

Men i Jugoslavien – precis som under den pågående konflikten i Libyen – gav medierna en enkel och entydig bild av de stridande parterna. Serberna och Milosevic demoniserades medan kosovoalbanerna beskrevs i avgjort mer positiva ordalag. När Jan Öberg försökte nyansera bilden av onda mot goda fick han genast epitetet pro-Milosevic. Detta trots att han aldrig hade haft någon sympati för Milosevic regim och trots att alla hans vänner i Belgrad var uttalade regimkritiker.

Trots hans besvikelse med sakernas tillstånd fortsätter Jan Öberg oförtrutet att föra fram vikten av fredliga medel via TFFs hemsida, facebook, twitter och i intervjuer. Jan Öbergs engagemang har efter flera decennier i fredens tjänst inte har mattats av det minsta.